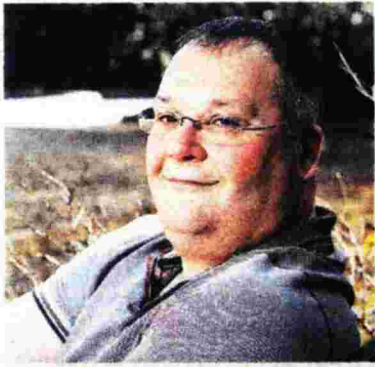

ΕΙΝΑΙ Η ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

Ο καθηγητής Κας Μούντε, που ερευνά συστηματικά το φαινόμενο του πολιτικού εξτρεμισμού, αναλύει τα λαϊκιστικά ριζοσπαστικά δεξιά κόμματα στην Ευρώπη

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΕΡΑ/ΣΙΜΕΛΙΑ ΠΑΝΤΑΡΤΖΙ

Συνέντευξη στον Γρηγόρη Μπέκο

Οι ερευνητικές εργασίες του ολλανδού πολιτικού επιστήμονα Κας Μούντε, αναπληρωτή καθηγητή στο Τμήμα Διεθνών σχέσεων στο Πανεπιστήμιο της Τζόρτζια, οργανώνονται γύρω από ένα κεντρικό ερώτημα: πώς μπορούν οι φιλελεύθερες δημοκρατίες να προστατευθούν από όσα τις απειλούν χωρίς να υποσκάψουν τις θεμελιώδεις αξίες τους; Ο ίδιος, πραγματοποιώντας εμπειρικές μελέτες και συγκριτικές αναλύσεις, έχει ασχοληθεί συστηματικά τόσο με τον πολιτικό εξτρεμισμό – και πιο συγκεκριμένα την Ακροδεξιά – όσο και με το φαινόμενο του λαϊκισμού. Το 2000 εξέδωσε το βιβλίο *Η ιδεολογία της*

Ακροδεξιάς ενώ το 2005 επιμελήθηκε την έκδοση *Ρατσιστικός Εξτρεμισμός στην Κεντρική και στην Ανατολική Ευρώπη*. Το πρώτο βιβλίο του που μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα ήταν τα *Λαϊκιστικά Ριζοσπαστικά Δεξιά Κόμματα στην Ευρώπη* (Επίκεντρο, 2011) ενώ ακολούθησε ο συλλογικός τόμος *Λαϊκισμός στην Ευρώπη και την Αμερική - Απειλή ή διόρθωση για τη δημοκρατία;* (Επίκεντρο, 2013) που συνεπιμελήθηκε με τον Κριστόμπαλ Ροβίρα Καλτβάσερ.

Ένα από τα βασικά μηνύματα του βιβλίου του για το ευρύ και ποικιλόμορφο πεδίο της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς (Populist Radical Right) είναι ότι τα κόμματα αυτά «δεν είναι απλώς εξαρτημένες μεταβλητές που διαμορφώνονται παθητικά από διαρθρωτικούς παράγοντες αλλά συνιστούν, επίσης, ανεξάρτητες μεταβλητές, διαπλάθοντας ενεργητικά μέρος της δικής τους τύχης», κάτι που «πολύ συχνά παραβλέπεται στις

κοινωνιολογικές και οικονομικές ντετερμινιστικές μελέτες στην πολιτική επιστήμη».

Ο Κας Μούντε, λίγο προτού έλθει στη χώρα μας, με σκοπό να συμμετάσχει σε δύο δημόσιες συζητήσεις σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα, μίλησε στο «Βήμα» για την Ακροδεξιά και τον λαϊκισμό, τις ευρωπαϊκές προκλήσεις και την περίπτωση της Ελλάδας.

■ **Η Λαϊκιστική Ριζοσπαστική Δεξιά, όπως γράφετε στο βιβλίο σας, δεν είναι ούτε μία ούτε ενιαία στην Ευρώπη. Ας σταθούμε στα κοινά της χαρακτηριστικά σε Δύση και Ανατολή. Πότε ένα κόμμα (ή ένας πολιτικός) ανήκουν επισήμως σε αυτή την «πολιτική οικογένεια»;**
«Χρησιμοποιώ τον όρο “Λαϊκιστική Ριζοσπαστική Δεξιά” για να υποδηλώσω έναν σκληρό πυρήνα, έναν συνδυασμό τριών ιδεολογικών γνωρισμάτων που λειτουργούν ταυτοχρόνως: του νατιβισμού, του αυταρχισμού και του λαϊκισμού. Ο νατιβισμός είναι ένα μείγμα εθني-

σμού και ξενοφοβίας μέσω του οποίου υποστηρίζεται ότι κάθε κράτος πρέπει να κατοικείται αποκλειστικά από αυτόχθονες ενώ κάθε “ξένος” θεωρείται απειλή. “Η Ελλάδα στους Έλληνες, έξω οι ξένοι!”, σκεφτείτε λίγο αυτό το διαβόητο σύνθημα. Ο αυταρχισμός παραπέμπει σε μια κραταιά αντίληψη για σκληρή πειθαρχία και την αυστηρή επιβολή του δόγματος “νόμος και τάξη” στα περισσότερα κοινωνικά προβλήματα (από τα ναρκωτικά ως τη μετανάστευση). Ο λαϊκισμός, τέλος, βλέπει την κοινωνία χωρισμένη σε δύο ομοιογενείς και ανταγωνιστικές μεταξύ τους ομάδες, τον “αγνό λαό” και τη “διεφθαρμένη ελίτ”, και θέλει η πολιτική να βασίζεται στη γενική βούληση του λαού. Όλα ανεξαιρέτως τα κόμματα της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς μοιράζονται τουλάχιστον αυτά τα τρία βασικά χαρακτηριστικά, χωρίς αυτό να σημαίνει, ασφαλώς, ότι δεν υπάρχουν επιμέρους διαφορές».

Συνέχεια στη σελίδα 2

«Η Λεπέν και ο Γκριλο συνιστούν πραγματικό κίνδυνο για την Ευρώπη»

Συνέχεια από την πρώτη σελίδα

■ **Αναρωτιέμαι ωστόσο πότε σταματά κάποιος να είναι επισήμως ακροδεξιός και πότε αρχίζει επισήμως να θεωρείται νεοναζιστής ή (νεο)φασίστας αν προτιμάτε. Σκέφτομαι τη χρήση βίας. Τι λέτε;**
 «Να λοιπόν ένα καλό και απολύτως σχετικό ερώτημα, ειδικά όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας. Υπάρχουν αρκετές και θεμελιώδεις διαφορές ανάμεσα στη λαϊκιστική ακροδεξιά και τον (νεο)φασισμό. Πρώτη και κύρια, τα κόμματα της Λαϊκιστικής Ριζο-»

πλουραλισμό και τα δικαιώματα των μειονοτήτων».

■ **Λέτε επίσης ότι η αντίληψη που θέλει τη Λαϊκιστική Ριζοσπαστική Δεξιά να ευνοείται πολιτικά και εκλογικά από την εφαρμογή νεοφιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών δεν ισχύει. Ποιοι είναι τότε οι παράγοντες που την έχουν φέρει στο προσκήνιο της ευρωπαϊκής πολιτικής (συμμετέχουν σε κυβερνήσεις) και έχουν αυξήσει τη σημασία της; Λέτε επίσης ότι τα κόμματα αυτά δεν πολυενδια-**

ζήτουμε στη σημερινή Ευρώπη άλλωστε. Το πιο σημαντικό απ' όλα όμως είναι να γίνει αντιληπτό το εξής: η παραδεδομένη σοφία που θέλει τα κόμματα της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς να αυξάνουν τη δύναμή τους μόνο (και το τονίζω αυτό) κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων ή αυτής της οικονομικής κρίσης απλώς δεν είναι αλήθεια ούτε αποδεικνύεται. Αυτά τα κόμματα εν πολλοίς απέτυχαν και στις πέντε χώρες που μπήκαν σε προγράμματα στήριξης και στις ευρωεκλογές του 2014 τα πήγαν πολύ καλύτερα

όποια ανακλαστική απέχθεια προς τον νεοναζισμό ή (νεο)φασισμό. Πρέπει όμως να βλέπουμε τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι όλη αυτή η ιστορία είναι αξιοπρόσεκτη όχι τόσο για τα εκλογικά ποσοστά της Χρυσής Αυγής – τα οποία είναι μάλλον μέτρια αν τα δούμε σε μια συγκριτική ευρωπαϊκή προοπτική – όσο για την πραγματικά ακραία ιδεολογία που προσβύει αυτό το μόρφωμα».

■ **Εν τω μεταξύ ο καιρός κύλησε και στην Ελλάδα έχουμε πλέον μια κυβέρνηση συνεργασίας (σε μια αντιμνημονιακή βάση) ανάμεσα στον ΣΥΡΙΖΑ, το κόμμα της ριζοσπαστικής Αριστεράς, και τους Ανεξάρτητους Έλληνες, έναν άλλο ΛΑΟΣ θα λέγαμε. Πώς σας φάνηκε αυτό;**

«Είναι μια απολύτως ορθολογική συνεργασία, κατά την άποψή μου, μια και η ελληνική πολιτική ειδικά τα τελευταία χρόνια ορίζεται, πρώτα και κύρια, από τα μνημόνια. Σε ό,τι αφορά αυτά ο ΣΥΡΙΖΑ και οι Ανεξάρτητοι Έλληνες συμφωνούν. Κατά δεύτερον ο ΣΥΡΙΖΑ δεν είχε εναλλακτική, νομίζω. Επομένως, από τη στιγμή που αυτά τα δύο κόμματα έχουν ελάχιστα κοινά μεταξύ τους πέρα από την αντίληψή τους για τα μνημόνια, μένει να δούμε πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα βραχυπρόθεσμα, στην αντιμνημονιακή βάση που αναφέρατε, αλλά και μακροπρόθεσμα».

■ **Θα ήθελα, τέλος, τη γνώμη σας για μια ενδεχόμενη περιπλοκή σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τι θα συμβεί αν πάει τελικώς ως πρόεδρος η Μαρίν Λεπέν στις Βρυξέλλες και στο Βερολίνο, και πει: «Ως εδώ με τη λιτότητα. Η Γαλλία επιστρέφει στο φράγκο και η "εθνική κυριαρχία" επιστρέφει στο Παρίσι»;**

«Προτού σας απαντήσω, να υπογραμμίσω ότι η Ελλάδα δεν είναι καθόλου επικίνδυνη για την ακεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε από τα δεξιά ούτε από τα αριστερά, δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν είναι πρωταρχικής σημασίας για την ευρωζώνη και δεδομένου ότι ούτε ο ΣΥΡΙΖΑ ούτε οι Ανεξάρτητοι Έλληνες θέλουν να βγάλουν την Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την ευρωζώνη ωστόσο, τα ευρωσκεπτικιστικά κόμματα στις μεγάλες χώρες και οικονομίες, οι οποίες έχουν πράγματι σημασία για την ευρωζώνη, όπως το Εθνικό Μέτωπο της Λεπέν στη Γαλλία ή το Κίνημα των Πέντε Αστέρων του Γκριλο στην Ιταλία, το οποίο κάνει λόγο για δύο επί μέρους ζώνες μέσα στην ευρωζώνη (σε Βορρά και Νότο), πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα».

Οι εκδόσεις Επικέντρο διοργανώνουν δύο δημόσιες εκδηλώσεις, εντός του Μαρτίου, προς τιμήν του καθηγητή Κας Μούντε, παρουσία του ίδιου. Η πρώτη στην Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης (20/3, ώρα 7:30 μ.μ.) και η δεύτερη στο βιβλιοπωλείο Free Thinking Zone (26/3, ώρα 7:15 μ.μ.) στο κέντρο της Αθήνας. Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.epikentro.gr/>

Οπαδός της Χρυσής Αυγής χαιρετά ναζιστικά σε συγκέντρωση της οργάνωσης

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΑΡΥΑΝΝΙΣ ΚΟΛΕΣΙΔΗΣ

σπαστικής Δεξιάς, όπως ο Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός (ΛΑΟΣ) επί παραδείγματι, αποδέχονται τη δημοκρατία – υπό την έννοια βεβαίως της λαϊκής κυριαρχίας και της αρχής της πλειοψηφίας – ενώ νεοναζιστικά μόρφωματα όπως η Χρυσή Αυγή δεν την αποδέχονται. Αυτή είναι μια κρίσιμη διαφορά η οποία σχετίζεται με την ουσία του πολιτικού καθεστώτος που υποστηρίζουν. Η δεύτερη ουσιαστική διαφορά είναι ότι τα κόμματα της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς έχουν διαφορετική αντίληψη για τη βία. Για μόρφωματα όπως η Χρυσή Αυγή η βία είναι εγγενής στην πολιτική, ενώ για κόμματα όπως ο ΛΑΟΣ όχι. Αυτό έχει να κάνει με τον ρόλο που παίζει η βία στο πλαίσιο της φασιστικής ιδεολογίας όπου η βία θεωρείται μια ανανεωτική και αναζωογονητική δύναμη. Πρέπει όμως στο σημείο αυτό να επισημάνω ότι τα κόμματα της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς δεν υποστηρίζουν τη δημοκρατία με τον τρόπο που συνήθως την υποστηρίζουμε οι περισσότεροι, δεν υποστηρίζουν δηλαδή τη φιλελεύθερη δημοκρατία. Γιατί; Γιατί ενώ, πράγματι, αποδέχονται τη λαϊκή κυριαρχία και την αρχή της πλειοψηφίας, απορρίπτουν τον

φέρονται για την οικονομία. Αναρωτιέμαι όμως αν η επικράτηση της ατζέντας που τα βολεύει περισσότερο (μετανάστευση λ.χ.) έχει ως αποτέλεσμα εν τέλει να μη συζητούμε αρκετά αυτές τις νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές ή την προϊούσα ανισότητα αν προτιμάτε. Σε ποιον βαθμό η οικονομική δυσπραγία ευνοεί τη Λαϊκιστική Ριζοσπαστική Δεξιά; «Είναι πολύ δύσκολο να ισχυριστεί κανείς ότι η άνοδος των κομμάτων της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς είναι εντελώς άσχετη με την επικράτηση του οικονομικού νεοφιλελευθερισμού, αν μάλιστα αναλογιστούμε τι έχει συμβεί τις προηγούμενες δεκαετίες. Αυτό όμως που λέω και το οποίο υπογραμμίζω είναι ότι τα κόμματα αυτά υποστηρίζονται βασικώς για τις θέσεις τους σε κοινωνικοπολιτισμικά ζητήματα, ιδίως σε ό,τι έχει να κάνει με την ταυτότητα (μετανάστευση, ευρωπαϊκή ενοποίηση), και όχι για τις θέσεις τους σε πολιτικοοικονομικά ζητήματα (ανεργία κ.τ.λ.). Προφανέστατα και το ζήτημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης (που πολλοί τη βλέπουν σαν ομογενοποίηση) και το Μεταναστευτικό συνδέονται στενά με τον νεοφιλελευθερισμό, όπως σχεδόν οποιοδήποτε άλλο

σε χώρες που δεν επηρεάστηκαν πολύ (Αυστρία, Δανία, Σουηδία) ή επηρεάστηκαν κάπως (Γαλλία) από την οικονομική κρίση».

■ **Ας σταθούμε λίγο στην Ελλάδα. Πώς εξηγείτε εσείς τη δυσοίωση «αντικατάσταση» του ΛΑΟΣ από τη Χρυσή Αυγή στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης;**
 «Κοιτάξτε, είναι γεγονός ότι πριν από την κρίση δεν υπήρχε στην Ελλάδα μια ισχυρή νεοναζιστική / (νεο)φασιστική υποκουλτούρα. Στην πραγματικότητα πριν από την κρίση η Χρυσή Αυγή ήταν ένα περιθωριακό μόρφωμα. Θεωρώ ότι στην άνοδό της συνέβαλαν δύο παράγοντες: από τη μια η «εξώνηση» του ΛΑΟΣ, της ακροδεξιάς εναλλακτικής δηλαδή, με τη συμμετοχή του κόμματι του πληττόμενων κατώτερων τάξεων. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με τον κοινωνικό ακτιβισμό της Χρυσής Αυγής ("συσσίτια για Έλληνες", "παροχή προστασίας"), οδήγησαν πάρα πολλούς να υπερβούν την

Τα κόμματα της Λαϊκιστικής Ριζοσπαστικής Δεξιάς δεν υποστηρίζουν τη φιλελεύθερη δημοκρατία. Ενώ, πράγματι, αποδέχονται τη λαϊκή κυριαρχία και την αρχή της πλειοψηφίας, απορρίπτουν τον πλουραλισμό και τα δικαιώματα των μειονοτήτων